SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA INFINITIVULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ

Raluca Arianna Vîlceanu
(Universitatea de Vest din Timişoara)
raluca.vilceanu@e-uvt.ro

A Brief Analysis of the Infinitive in Contemporary Romanian Language
The Infinitive has represented from the very beginning and continues to represent even today an extremely debated issue not only in Romanian, but also in foreign language studies, due to the multiple aspects it has or employs. The usage of the Infinitive in Latin has been retained, one way or another, in most Romance languages. However, this does not happen to the same extent, regarding its frequency, in each of these languages. Thus, unlike Romance Western languages, where the syntactic usage of the Infinitive has been considerably enriched, Romanian has reduced the role of the Infinitive in its system, replacing it very often with the Conjunctive (sometimes even with the Gerund), a tendency that has brought Romanian closer to Balkan languages, such as Neo-Greek, Albanian, Bulgarian and Serbo-Croatian, which, apparently, have influenced it in this way. There cannot be an equivalence or concordance between the Infinitive and the Conjunctive. The phenomenon of competition is a living phenomenon that has not been brought to a closure yet, which illustrates the complex relation between *langue* and *parole* and also sets the norm as an intermediate level between the two facets of language. In order to draw a picture of the situation of the Infinitive in the contemporary Romanian language, we have conducted a survey on papers of literature, philosophy, science, paremiology, administration and journalism. The conclusion we have reached is that in combination with the syntactic semi-auxiliary *a putea*, the predominance of the Infinitive is overwhelming in comparison with the occurrence of the Conjunctive in the same situations.

Keywords: *Infinitive/Conjunctive, survey, influence, language, current literary language*

Referindu-se la soarta infinitivului în limbile din zona balcanică, deci inclusiv în limba română, aparţinătoare, geografic, acestui spaţiu, unii autori au vorbit de: „*dispariţia* infinitivului” – „la disparition de l’infinitif” (Sandfeld-Jensen 1902: 75-77); de „*pierderea* infinitivului” – „la perdita dell’infinito” (G. Rohlfs 1958: 733-744)[1], respectiv „la perte de l’infinitif” (Iliescu 1968: 115-118); şi tot despre o „pierdere a infinitivului şi înlocuirea lui prin conjunctiv” vorbeşte şi Sextil Puşcariu (1940: 250).

Alţi autori, mai moderaţi, mai puţin radicali, vorbesc de: o „*tendinţă* de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv” şi de o „*concurenţă* şi presiune” a conjunctivului asupra infinitivului, evidentă încă în textele secolului al XVI-lea (Densusianu 1961: 249-250, Diaconescu 1972: 324 şi 1965: 170); de „înlocuirea infinitivului”, în română, prin conjunctiv, „în anumite împrejurări” şi „nu în toate împrejurările, cum e cazul în greacă” (Ivănescu 1980: 415); de „*mijloace* de înlocuire” – „moyens de remplacement” a infinitivului (Bacinschi, 1945); de o „*dublare*” şi apoi de o „concurare” a infinitivului de către conjunctiv în diversele lui funcţiuni sintactice, mai ales începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (Asan şi Vasiliu 1955: 112-113); de o „*tendinţă*” de a înlocui infinitivul prin conjunctiv sau de o „*preferinţă*” pentru conjunctiv în locul infinitivului „în limba vorbită” (Rosetti 1960: 161)[2]; de o „limitare” a întrebuinţării infinitivului şi o „scădere a vitalităţii” lui în diferite arii lingvistice ale dacoromânei

[1] Gerhardt Rohlfs are în vedere, în această chestiune, nu numai limbile balcanice, ci şi dialectele italieneşti meridionale.

[2] Despre o dispariţie reală şi totală a infinitivului vorbeşte Al. Rosetti numai cu referire la limbile greacă, bulgară, albaneză de sud, nu şi în română (cf. vol. II, 1962, p. 98).

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

(Vulpe 1963 şi Diaconescu 1972); de o „*specificitate*" a infinitivului în româna contemporană – „la spécificité de l'infinitif en roumain contemporain" (Gawelko 2004) şi de o „slăbire" sau „slăbiciune" – „faiblesse" a infinitivului în română (Idem).

Desigur, diferenţele, aşa-zicând „graduale", dintre asemenea formulări (sau „etichetări") reflectă, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puţin tranşant, perspectiva din care autorii lor au privit şi examinat situaţia infinitivului românesc. Mai exact, unii (cei mai mulţi) l-au cercetat din perspectiva şi în contextul limbilor din Balcani – în primul rând greaca, bulgara, albaneza şi sârbocroata –, alţii în comparaţie cu limbile romanice occidentale – cu deosebire franceza, italiana, spaniola şi portugheza – şi, în sfârşit, alţii, în interiorul limbii române înseşi, de-a lungul etapelor ei de formare şi dezvoltare de la primele texte româneşti (traduceri după originale religioase greceşti sau slavone, acte oficiale, pravile, documente de familie, scrisori etc.), până în faza actuală (C. Frîncu, Ion Diaconescu, Finuţa Asan şi Laura Vasiliu).

Să mai adăugăm, totodată, ca fapt deloc neglijabil, că cei mai mulţi dintre cercetătorii acestui fenomen lingvistic au avut în vedere, cu prioritate, acele situaţii în care infinitivul apare după (adică în combinaţie cu) verbele semiauxiliare de modalitate (*a putea, a vrea, a trebui, a avea* 'a fi, a exista, a trebui', ex.: *n-are cui vorbi, are unde dormi*) şi de aspect (*a începe, a prinde, a se apuca, a continua, a urma, a termina, a sfârşi* etc.), precum şi după verbe şi expresii impersonale (*a părea, a se părea, e uşor, e greu, e bine, e rău, e util* etc.), dar, desigur, nu numai după acestea.

Oricum, formulări (sau exprimări)[1] ca cele la care am făcut referire aici, luate în sine, ar putea lăsa impresia că în limba română infinitivul este fie extrem de slab reprezentat, fie cu totul pierdut, dispărut sau suprimat (ca în unele limbi de la sud de Dunăre) şi înlocuit cu conjunctivul, ceea ce, trebuie spus, ar fi exagerat şi nu ar corespunde pe deplin realităţii lingvistice obiective, cum, de altfel, au ţinut să specifice chiar şi câţiva dintre autorii amintiţi mai sus.

Tentaţia spre formulări categorice, exagerate, ce depăşesc limitele în raport cu faptele reale, concrete, a fost sesizată de acad. Al. Graur, care, admiţând, ca o particularitate (autorul nu spune „influenţă") balcanică, scăderea frecvenţei infinitivului în română, în secolele al XVI-lea – al XIX-lea, vorbeşte de o „înlocuire a infinitivului cu conjunctivul, eventual supinul, într-o bună parte a cazurilor", dar precizează clar: „*fără să se poată spune că infinitivul nu mai există*" (Graur 1968: 322). Şi, mai departe, ţine să adauge: „Încă un amănunt[2] privitor la infinitiv, şi anume folosirea lui pentru a forma viitorul. În limba veche se forma viitorul cu *voi* şi infinitivul sau cu *am* şi infinitivul...; limba vorbită foloseşte [în acest al doilea caz] numai conjunctivul, iar în momentul de faţă se răspândeşte din nou infinitivul cu *voi*. Şi, prin aceasta, *se întăreşte din nou infinitivul*, trăsătură romanică" (Graur 1968: 324). Am arătat că, drept control al afirmaţiilor sale (mai sus citate), Al. Graur a efectuat un sondaj privind ocurenţele infinitivului şi conjunctivului în cele două volume ale *Crestomaţiei* lui Mozes Gaster, precum şi într-un cotidian („Scânteia") şi un text ştiinţific („Revista de pedagogie") – ambele din anul 1962. Concluzia obţinută – aceasta: „Este evident că limba literară actuală *dezvoltă infinitivul*" (Graur, 1968: 323).

În spiritul afirmaţiilor (şi concluziilor) academicianului Al. Graur, dar şi ale câtorva cercetători dintre cei ante-menţionaţi, am considerat necesar să efectuăm, şi noi, un sondaj care să poată oferi o imagine, pe cât posibil veridică, privind utilizarea (implicit frecvenţa) infinitivului în limba română de azi. Pentru aceasta, am selectat şi investigat texte aparţinând mai multor domenii, şi anume: beletristică (proză), filozofie, estetică, lingvistică, publicistică (jurnalistică), maxime şi cugetări, limbaj administrativ.

[1] Deseori enunţate, „anticipativ", chiar în titlul unor studii şi articole.

[2] Amănunt care nu este deloc un „amănunt", ci un fapt esenţial pentru prezervarea infinitivului în sistemul verbal românesc.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

Dintru început facem precizarea că nu vom avea în vedere aici formele de viitor I şi de condiţional şi optativ prezent, în care infinitivul este element component al structurii acestora: *voi cânta, aş cânta*.

Din sfera literaturii beletristice ne-am oprit la romanul lui Mircea Cărtărescu *Nostalgia* (1997: 7-28). În cele doar 22 de pagini investigate, infinitivul înregistrează 33 de ocurenţe, din care: 24 în combinaţie cu semiauxiliarul modal *a putea* (acesta la diferite moduri, timpuri şi persoane), împreună realizând predicate verbale compuse (ex.: *poţi spune, nu mai pot suporta, n-am putut afla, nu se poate spune* etc.)[1] sau predicate nominale compuse, când infinitivul este al unui verb copulativ (ex.: *putea deveni ruletist, nu putea fi adevărat*), 8 ca atribut pe lângă un substantiv (ex.: perspectiva *de a face* bani, dorinţa *de a*-l *vedea*, un fel *de a spune*, pofta *de a afla* etc.) şi 1 cu funcţie de complement indirect (ex.: se rezuma la *a crede* totul). De menţionat că, faţă de cele 24 de cazuri în care *a putea* apare urmat de infinitiv, numai în 5 situaţii acest semiauxiliar modal este urmat de un conjunctiv (ex.: *pot să scriu, aş putea să înalţ...* o schelărie, *am putut să mă conving, putea să străpungă, nu putea să observe*). Referindu-ne doar la frecvenţa combinaţiilor cu *a putea*, raportul de 24 la 5 în favoarea infinitivului închide orice comentariu privind o aşa-zisă concurenţă a acestuia de către conjunctiv.

Din domeniul literaturii cu caracter filozofic (s-ar putea spune şi religios-filozofic) am ales lucrarea recentă a lui Andrei Pleşu *Despre îngeri* (2004: 17-49). Aici, în 32 de pagini, infinitivul cunoaşte, în diverse funcţii sintactice, nu mai puţin de 51 de prezenţe, din care: 27 în combinaţie cu semiauxiliarul modal *a putea* (ex.: *se pot lăuda, s-ar putea vorbi*, experienţele... *se pot analiza, am putea numi* etc.), uneori semiauxiliarul fiind la gerunziu (ex.: *putând pleca, neputând veni, neputând vorbi*), 4 ca subiect (ex.: *a spune că...* echivalează cu..., *a vorbi* despre ... sună..., *a te ocupa* de... devine un mod de....), 8 ca atribut al unui substantiv (ex.: modul acesta *de a gândi*, puterea *de a tălmăci*, puterea *de a împărtăşi*, darul *de a alunga* demoni etc.), 4 ca circumstanţial final (ex.: creat *pentru a patrona*, făcut *pentru a transporta*), 4 ca circumstanţial modal (ex.: poţi sfârşi *prin a înţelege* că..., încep *prin a* vă *vorbi*..., începe *prin a*-i *linişti*), 1 complement direct (pretind *a consemna*), 1 circumstanţial de timp (... *înainte de a încheia*...), 1 complement indirect (... echivalează *cu a spune* că...), 1 circumstanţial de loc (... merge *până la a bănui*...). În combinaţie cu semiauxiliarul modal *a putea*, conjunctivul apare şi aici doar în 5 cazuri (ex.: cât de curios *poate să sune* o declaraţie, *poate... să devină exterminator,* ce *poţi să spui*); deci raportul ar fi de 27 la 5, fapt de asemenea cu totul elocvent în favoarea infinitivului, fără a mai adăuga celelalte 24 de ocurenţe ale acestuia în celelalte funcţii sintactice menţionate.

În ceea ce priveşte domeniul lingvisticii, pentru sondajul nostru am ales cartea profesoarei Ileana Oancea *Romanitate şi istorie* (1993: 132-142), lucrare de riguroasă expresie ştiinţifică, utilizând un stil propriu, perfect adecvat specialităţii şi cercului de specialişti în domeniu, şi mai puţin familiar cititorului comun, cu minime (sau fără) preocupări în direcţia respectivă. Presupunerea sau, mai precis, aşteptarea (noastră) ca într-o lucrare de o asemenea factură şi cu un astfel de profil exprimarea să recurgă în mică (sau foarte mică) măsură la întrebuinţarea infinitivului a fost contrazisă de realitatea faptelor existente în cuprinsul textului investigat. Adică, în numai 10 pagini (132-142) "sondate" infinitivul ne întâmpină în 18 situaţii, distribuite astfel: 2 ca atribut (ex.: setea nestăvilită... *de a atinge* sfera valorilor literare...; ... ea are semnificaţia, mai profundă, *de a determina* o primă integrare...), 2 ca nume predicativ (ex.: ... însemna *a atinge* permanentul..., *a deveni* asemănător cu o esenţă), 1 ca subiect (ex.: ... *a deveni* însemna...), 1 ca circumstanţial final (ex.: ... *pentru a se lăsa* încătuşată de...), 1 ca o expresie fixă (ex.: *avem a face* cu o dimensiune...), iar în restul de 11 cazuri apare în combinaţie cu semiauxiliarul modal *a putea*, atât în construcţii active (ex.: semnul egalităţii îl *putem pune* între...; *putem avea* certitudinea...; influenţa latină... *poate dobândi* un sens mai adânc...; *putem sublinia* acum o idee...; *putem spune*; ...*nu mai putea continua*... etc. etc.), cât şi în construcţii

[1] Din economie de spaţiu, renunţăm, în cele ce urmează, să dăm şi trimiterea la pagină pentru fiecare exemplu.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

pasive (ex.: *poate fi ilustrată, pot fi subsumate...; ... pot fi considerate...*). Să precizăm că în respectivele zece pagini, după semiauxiliarul *a putea* nu am întâlnit nici un exemplu cu conjunctivul în locul infinitivului, aşa încât despre un raport al frecvenţei acestora nu mai poate fi vorba de această dată.

Din domeniul esteticii, lucrarea inclusă în sondajul nostru a fost chiar *Estetica* (1968) de Tudor Vianu, desigur numai un fragment, pp. 49-55, din partea a II-a (*Valoarea estetică*) a acestei lucrări. Constatările prilejuite de lectura (cu scopul urmărit) a acestui scurt fragment au fost, iarăşi, de-a dreptul surprinzătoare: în cele doar 6 pagini infinitivul este prezent, în diferite situaţii şi funcţiuni sintactice, de nu mai puţin de... 30 de ori! Majoritatea (17) sunt combinaţii cu semiauxiliarul modal *a putea*, realizând predicate verbale compuse (ex.: ... *ne putem înălţa* către valoare, ... socoteşte că-şi *poate lua* răzbunarea, aceloraşi valori morale le *pot subsuma* fapte felurite, ... spusele lor *nu se pot transforma* în modele etc.) sau predicate nominale compuse (ex.: religia *poate deveni un instrument*), restul ocurenţelor (13) reprezentând diverse funcţii sintactice, ca: subiect (ex.: este tot atât de adevărat *a spune...*, este imposibil *de a şterge* deosebirea..., se cuvine *a recunoaşte* valorile etc.), atribut (ex.: pretinsa facultate *de a-şi asuma* caracterul, imposibilitatea *de a propune...*), complement indirect (ex.: trebuie să ne oprească *a confunda...*, esteticianul se opreşte *a propune* modelul), complemente circumstanţiale de scop (ex.: să-i câştig *pentru a mă întreţine* şi pentru *a*-mi *îmbogăţi* conţinutul vieţii), de timp (ex.: *înainte de a atinge* alte probleme) etc. Şi dacă în 17 cazuri semiauxiliarul *a putea* este urmat de infinitiv, abia în 2 situaţii el este urmat de conjunctiv (ex.: un peisaj *poate să nu devină* un bun artistic, ... *poate să nu fie subsumată*), fapt de la sine grăitor pentru frecvenţa evidentă a infinitivului.

Exprimarea concisă şi substanţială specifică paremiologiei apelează, de asemenea, foarte frecvent la utilizarea infinitivului. Culegerea de *Cugetări* (f. a.) aparţinând marelui nostru istoric Nicolae Iorga stă mărturie în această privinţă. Încă din primele pagini cititorul întâlneşte aici infinitivul întrebuinţat cu precădere ca subiect şi ca nume predicativ (ori cu altă funcţie) în cuprinsul aceluiaşi enunţ. Din numeroasele exemple extrase, citãm aici doar câteva: „*A te supune* naturii înseamnă *a* o *domina*”, „*A şti* carte înseamnă *a şti* înţelepciune”, „*A scrie* e a vorbi tuturora şi *a intra* pretutindeni”, „*A stăpâni* nu înseamnă *a domina*” „*A fi elocvent* nu înseamnă *a fi orator*”, „*A scrie* argumentele înseamnă *a* le *da* cântărite”, „A le spune înseamnă *a* le *preţui* după ochi”, „*A nu trăi* e mai rău decât *a muri*”, „*A contraface* bine e mai greu decât *a face*”.

Din sfera atât de largă a publicisticii actuale, ne-am rezumat la investigarea a două cotidiane, unul central: „Jurnalul naţional”, anul XII, nr. 3293, din 12 martie 2004, iar celălalt local: „Renaşterea bănăţeană” nr. 4803, din 1 noiembrie 2005. Cum şi era de aşteptat, în ambele infinitivul apare frecvent în combinaţie cu semiauxiliarul modal *a putea*, în structurarea predicatului verbal compus (ex., în primul: *ar putea intra* în grevă[1], *pot pretinde* că..., *să nu poată spune* că..., *ar putea locui..., nu-şi poate găsi* liniştea..., *nu putem spune* exact..., hoţii *pot fura* liniştiţi... etc., şi, în celălalt: ... edilii *nu au putut face* prea multe, *poate depune* o solicitare, privatizarea *poate întârzia*, eu *nu pot înţelege* cum *au putut vandaliza...*, vreun elev *să poată oferi* semnalmente..., pe mână *se poate observa* o brăţară, problema *se putea lămuri* etc. etc.), dar nu mai puţin şi în alte funcţii sintactice, cum sunt: circumstanţial final (ex.: a făcut o vizită... *pentru a vedea* dacă..., ... mulţi copii au fost daţi *spre a*-i *înfia*, a folosit această metodă *pentru a*-l *pedepsi*, face o anchetă *pentru a* o *găsi* pe mama copilului, parcurge sala *pentru a*-i *înmâna* mapa şi *pentru a*-l *saluta*, *pentru a păstra* un echilibru, *...pentru a face* dreptate blondelor, *pentru a avea* un somn liniştit etc. – în primul, respectiv: ... *pentru a vărsa* o lacrimă, *pentru a duce* la capăt, *pentru a salva* mobilierul etc. – în cel de al doilea), atribut pe lângă un substantiv (ex., în primul: obligaţia *de a recupera...*, solicitarea *de a acorda* autonomie..., graba *de a* mai *rezolva* un caz etc., respectiv, în al doilea: disponibilitatea *de a susţine...* şi *de a asigura...*, dorinţa *de a juca*

[1] Tot din raţiuni de economie de spaţiu şi pentru a nu încărca prea mult textul, renunţăm şi de această dată să facem cuvenitele trimiteri la pagina şi coloana din care am excerptat exemplele care urmează.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

bine, dorinţa *de a preveni* asemenea fapte... etc.), circumstanţial de mod (ex. unda de şoc a sfârşit *prin a afecta* guvernul, *fără a da* de bănuit), circumstanţial de timp (... *înainte de a intra* în sală, a luat amploare zi de zi *până la a compromite* conducerea...).

În treacăt, adăugăm că, paralel cu recursul frecvent la infinitiv (infinitivul scurt), cu funcţiunile sintactice menţionate, în publicistica actuală este folosit pe scară largă şi infinitivul lung, în construcţii atât de uzuale încât par să treacă aproape neobservate. În numărul amintit al cotidianului „Jurnalul naţional", în primele 12 pagini am întâlnit numeroase asemenea exemple, din care transcriem aici câteva: din punct de *vedere*, având în *vedere*, s-a pus în *vedere*, în *vederea obţinerii* unor promisiuni de *finanţare*, *implicarea* ilegală în *soluţionarea* unor *afaceri*, *achitarea* sumelor, *strângere* de fonduri, *folosire* ilegală de arme şi *privare* de libertate, *trecere* frauduloasă a frontierei, *judecare* (*lăsare, punere*) în libertate, *urmărire* şi *întocmire* de dosar penal, are în *continuare susţinerea* din partea... etc. Într-adevăr, sensul verbal al acestor infinitive lungi, fără a fi cu totul pierdut, este sensibil atenuat, ele fiind simţite azi drept substantive şi comunicarea aproape că n-ar fi posibilă, evitându-le. Chestiunea este doar de a le folosi într-un anumit dozaj, atent şi permanent supravegheat, evitându-se abuzul şi excesele (Canarache, 1962: 314-317).

Tot din domeniul publicisticii cercetarea noastră a inclus şi o revistă cu profil literar-artistic, cultural şi de critică literară, patronată de Uniunea Scriitorilor din România. Este vorba de revista mensuală timişoreană „Orizont", serie nouă, numerele 4 (1411) din 20 aprilie 2000 şi 6 (1473) din 21 iunie 2005. Fără să mai citâm aici din mulţimea de exemple transcrise în fişele noastre, vom spune că frecvenţa infinitivului este, ca şi în cotidianele discutate, la fel de însemnată, atât în combinaţia acestuia cu semiauxiliarul *a putea* (realizând predicate verbale compuse şi nominale compuse: el *poate face* progrese – el *poate deveni scriitor* valoros), cât şi cu diferite alte funcţii sintactice: atribut (cel mai adesea), complement circumstanţiale de scop, de mod, de timp, mai rar subiect, complement indirect şi nume predicativ. Faptul în sine nu trebuie să ne mire, ştiut fiind că stilul publicistic (jurnalistic) se apropie, mai mult decât altele, de limba vorbită, adică de exprimarea orală.

Nu am lăsat în afară nici aşa-zisul stil administrativ[1], în cadrul căruia infinitivul este „prins" în câteva formule şi construcţii fixe, recurente, de obicei, în textul diferitelor adrese, înştiinţări, notificări şi cereri trimise către (ori venite dinspre) anumite persoane oficiale, instituţii statale sau foruri de decizie. Redăm, în acest sens, câteva exemple (pentru care nu credem a fi necesare trimiteri la surse anume, decât, poate, la vreun instrument didactic conţinând îndrumări despre cum se redactează o cerere sau o adresă): „avem onoarea *a* vă *face* cunoscut că...", „aveţi obligaţia *a vă prezenta* de urgenţă la...", „am onoarea *a* vă *înainta* alăturat procesul-verbal de constatare...", „vă rog să binevoiţi *a*-mi *elibera* o adeverinţă... spre *a mă putea bucura* de drepturile...", „vă rog *a*-mi *aproba* un concediu de 10 zile pentru *a putea participa* la Congresul...", „pentru rezolvarea cererii dumneavoastră *vă puteţi adresa* Ministerului...", „avem bucuria *de a primi* vizita distinsului...", „vă rugăm să nu omiteţi *a menţiona* şi..." etc. etc. Astfel de formulări, incluzând infinitivul în paralel cu conjunctivul, pot fi deseori întâlnite şi în presa cotidiană scrisă ori în emisiuni la radio şi televiziune, ele transgresând, astfel, domeniul strict administrativ.

Acum, la finele acestui sondaj (sau acestei investigaţii) se poate, totuşi, contura o imagine, sperăm suficient de clară şi de convingătoare, cu privire la situaţia infinitivului în limba română actuală, desigur în contextul aşa-zisei lui „eliminări" de către conjunctiv. Concret, reluând (mai exact: repetând) precizarea expresă, făcută încă la începutul investigaţiei, că nu vom lua (şi nu am luat) deloc în considerare formele de viitor I (ex. *voi veni*) şi de condiţional şi optativ prezent (ex. *aş veni*), în care infinitivul este component structural al acestora, ci vom urmări (şi am urmărit) exclusiv apariţiile lui în situaţii în care putea fi înlocuit prin conjunctiv, putem formula, sintetic, câteva constatări, şi anume:

[1] Căruia îi poate fi integrat şi cel juridic.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

a. dintre semiauxiliarele sintactice modale (*a putea, a vrea, a trebui, a avea* etc.) şi aspectuale (*a începe, a prinde* 'a începe', *a continua, a urma, a sfârşi* etc.), invocate de toţi cercetătorii ca principale „contexte diagnostice" deschise apariţiei nemijlocite a infinitivului în limba veche, româna literară actuală păstrează (şi cultivă) această trăsătură doar în cazul lui *a putea* (chiar şi atunci când acesta este la gerunziu – cf. *supra*, exemplele la Andrei Pleşu); faptul, însă – *a putea + infinitiv* –, se petrece în zeci şi zeci de situaţii faţă de cele foarte puţine cu *a putea + conjunctiv*, aşa încât, cel puţin în acest caz, despre o limitare a infinitivului şi o concurare a lui de către conjunctiv cu greu şi numai izolat ar putea fi vorba;

b. infinitivul este folosit frecvent în cele mai diverse funcţiuni sintactice, de la aceea de subiect şi nume predicativ (cu precădere în domeniile filozofic, ştiinţific şi paremiologic), până la cea de atribut şi felurite tipuri de complemente – mai ales circumstanţiale; angajarea infinitivului nu este, credem, doar o manieră, ci expresia unei tendinţe către concizie şi esenţializare a exprimării. adică: ceea ce ar reclama o frază amplă, cu multe propoziţii subordonate şi conectivele de rigoare, folosindu-se conjunctivul, – poate fi redat mult mai concis şi mai pătrunzător, într-o singură propoziţie, apelându-se la infinitiv;

c. dacă, în combinaţie cu *a putea*, infinitivul apare fără morfemul specific (discontinuu) *a*, în toate celelalte funcţii sintactice acesta este indispensabil, fie singur, când infinitivul este subiect sau nume predicativ, fie precedat de alte elemente prepoziţionale (*de, spre, pentru, prin, înainte de*), când infinitivul este întrebuinţat cu alte funcţii sintactice;

d. datele sondajului realizat de noi referitor la poziţia infinitivului în limba română literară actuală vin să contrazică afirmaţiile despre aşa-numita „pierdere", „dispariţie" sau „suprimare" a infinitivului în română şi, din contră, să confirme şi să susţină afirmaţia (mai sus citată a) lui Al. Graur: „... fără să se poată spune că infinitivul nu mai există" (Graur 1968: 323), respectiv a lui Ion Diaconescu: „... în limba literaturii ştiinţifice, infinitivul, începând cu secolul al XIX-lea, cunoaşte un proces de revitalizare şi de extindere a valorii sale în dauna conjunctivului. În aceste condiţii, nu se mai poate vorbi de dispariţia infinitivului în limba română, iar procesul de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv trebuie acceptat într-un cadru restrâns" (Diaconescu, 1972: 325).

În ceea ce ne priveşte, noi am adăuga că mai propriu ar fi să vorbim nu de o înlocuire (substituire) a infinitivului prin conjunctiv, întrucât acest lucru nici n-ar fi posibil oricând, oriunde şi oricum, ci, mai curând, de o alternanţă, adecvată la context, a acestor două forme verbale (şi modalităţi de expresie) în limba română, – avantaj indiscutabil pentru ea în comparaţie atât cu celelalte limbi romanice congenere, cât şi cu limbile balcanice în contextul cărora a fost inclusă şi examinată în ceea ce priveşte evoluţia şi soarta infinitivului.

Referinţe bibliografice:

GRAUR, Al. (coord.) 1963: *Gramatica limbii române,* , ediţia a doua, vol. I, II, Bucureşti.

ASAN, Finuţa şi VASILIU, Laura 1956: *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba română,* în „Studii de gramatică", vol. I, Bucureşti, Editra Academiei, p. 98-113.

BACINSCHI, Ilie 1946: *L'Infinitif et ses moyens de remplacement*, Bucureşti, Imp. „Bucovina" I.E. Torouţiu.

CANARACHE, Ana 1962: *Folosirea infinitivului lung,* în „Limba română", XI, nr. 3, p. 314-317.

CAPIDAN, Theodor 1938: *La romanité balkanique,* în „Balcanica", I.

CĂRTĂRESCU, Mircea 1997: *Nostalgia*, ed. a doua, Bucureşti, Editura Humanitas.

COPCEAG, Dumitru 1961: *Despre înlocuirea infinitivului prin forme personale în graiurile româneşti şi sud-italiene,* în „Studii şi cercetări lingvistice", nr. 3, p. 361-370.

DENSUSIANU, Ovid 1961: *Istoria limbii române,* vol. II. Secolul al XVI-lea, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

DIACONESCU, Ion 1965: *Observaţii asupra înlocuirii infinitivului prin conjunctiv în limba din secolul al XVI-lea,* în „Omagiu lui Alexandru Rosetti", Bucureşti.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)

DIACONESCU, Ion 1972: *Concurenţa dintre infinitiv şi conjunctiv în limba română*, în „Limbă şi literatură”, nr. 3, p. 317-327.
FRÎNCU, C. 1969: *Cu privire la „Uniunea lingvistică balcanică”. Înlocuirea infinitivului prin construcţii personale în limba română veche*, în „Anuarul de lingvistică şi istorie literară”, XX, Iaşi, p. 69-116.
GRAUR, Al. 1968: *Tendinţele actuale ale limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
GUŢU,Valeria 1956: *Semiauxiliarele de mod*, în „Studii de gramatică”, vol. I, p. 53-81.
ILIESCU, Maria 1968: *Encore sur la perte de l’infinitif en roumain,* în „Actes du premier Congrès international des études balkaniques et sud-est européennes”, VI, Sofia, p. 115-118.
IORDAN, Iorgu 1962: *Lingvistică romanică. Evoluţie. Metode. Curente*, Bucureşti, Editura Academiei.
IORDAN, Iorgu 1956: *Limba română contemporană*, ed. a doua, Bucureşti.
IORGA, Nicolae f.a.: *Cugetări,* Bucureşti, Editura Tineretului.
IVĂNESCU,G. 1980: *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.
NICULESCU, Alexandru 1965: *Individualitatea limbii române între limbile romanice.* Consideraţii gramaticale, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
OANCEA, Ileana 1993: *Romanitate şi istorie*, Timişoara, Editura de Vest.
PLEŞU, Andrei 2004: *Despre îngeri,* Bucureşti, Editura Humanitas.
PUŞCARIU, Sextil 1940: *Limba română,* I, *Privire generală*, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol I”.
ROHLFS, G. 1958: *La perdtita dell'infinito nelle lingue balcaniche et nell'Italia meridionale,* în „Omagiu lui Iorgu Iordan”, Bucureşti, p. 733-744.
ROSETTI, Al. 1960: *Istoria limbii române*, vol. I, ediţia a treia, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
ROSETTI, Al. 1964: *Istoria limbii române,* vol. II, *Limbile balcanice*, Bucureşti.
Sala, Marius 1998: *De la latină la română*, Bucureşti, Editura Univers enciclopedic.
SANDFELD-JENSEN, Kristian 1902: *Der Schwund des Infinitivs in Rumänischen und in den Balkansprachen*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache”, IX, p. 75-77.
VIANU,Tudor 1968: *Estetica*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
VULPE, Magdalena 1963: *Repartiţia geografică a construcţiilor cu infinitivul şi conjunctivul în limba română,* în „Fonetică şi Dialectologie”, vol. V, p. 123-155.

BDD-A8583 © 2013-2014 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:01:39 UTC)